

O germanizmima u kajkavštini

Petir, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:293752>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK U ČAKOVCU**

**SARA PETIR
ZAVRŠNI RAD**

O GERMANIZMIMA U KAJKAVŠTINI

Čakovec, rujan 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK U ČAKOVCU**

PREDMET: Hrvatski jezik

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Sara Petir

TEMA ZAVRŠNOG RADA: O germanizmima u kajkavštini

MENTOR: prof. dr. sc. Đuro Blažeka

Čakovec, rujan 2019.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
Sažetak	5
Summary	5
Ključne riječi	5
1. Uvod.....	1
2. Što je germanizam?.....	2
3. Germanizmi u hrvatskom jeziku.....	3
3.1. Pravi i nepravi germanizmi	3
3.2. Povijesni kontekst.....	3
3.3. Jezični dodiri	5
3.4. Jezično posuđivanje.....	6
4. Fonološka i morfološka prilagodba germanizma u kajkavskom narječju	8
4.1. Fonološka prilagodba germanizama u kajkavskome narječju.....	8
4.2. Morfološka prilagodba posuđenica	8
5. Germanizmi u Međimurskim kajkavskim govorima	9
6. Riječnik germanizma u govoru Preloga.....	9
6.1. A-M	9
6.2. N-Ž	12
7. Semantička adaptacija germanizma u donjomeđimurskim govorima	15
7.1. Tipovi suvremene semantičke adaptacije.....	15
7.2. Derogacija sa suženjem značenja	15
7.3. Derogacija bez suženja i proširenja značenja.....	16
7.4. Amelioracija sa suženjem značenja.....	17
7.5. Amelioracija s proširenjem značenja	18
7.6. Proširenje značenja bez derogacija ili amelioracije.....	18

8. Potvrda germanizama u rječnicima.....	20
9. Germanizmi u govoru djece rane dobi.....	20
10. Zaključak.....	22
Literatura	23

Sažetak

U ovom završnom radu daje se uvid u germanizme u kajkavskom narječju hrvatskog jezika. U prvom dijelu rada objašnjen je pojam germanizam pomoću natuknica u četirima rječnicima. Donosi se fonološka i morfološka prilagodba germanizama u kajkavskom narječju. U ostatku rada napisan je riječnik germanizama od A-Ž sa istaknutim nekoliko „najpoznatijih i najčešće“ korištenih germanizama. Donosi se i semantička adaptacija germanizama u donjomeđimurskim govorima. Na kraju rada spominje se germanizam u govoru djece rane dobi.

Summary

This final work gives an insight into Germanism in the Kajkavian dialect. In the first part of the work, the term "Germanism" was explained by the use of the terms in four dictionaries. The phonological and morphological adaptation of the Germans to the Kajkavian dialect brings about. In the remainder of the work, the Germanic A-Ž dictionary is written with a few of the "most famous and common" used in Germanism. There is also a semantic adaptation of the Germanism in the Lower-Saxon languages. At the end of the work, Germanism is mentioned in the speech of early childhood children.

Ključne riječi: germanizam, kajkavština, narječje, fonologija, morfologija

1. Uvod

Hrvatski jezik složena je cjelina koja se sastoji od 3 dijelekta odnosno, narječja. 3 narječja koja krase hrvatski jeziku su: čakavsko (čakavština), kajkavsko (kajkavština) te štokavsko (štokavština). Kada govorimo o narječjima u hrvatskom jeziku treba napomenuti kako je svako narječje kroz povijest bilo izloženo raznim stranim diskursima i političkim utjecajima. Tako npr. u čakavštini možemo pronaći veliki broj talijanizama dok recimo u kajkavštini imamo veliki broj germanizama. Vrlo česta pojava u hrvatskom jeziku jesu također i mađrizmi (Dragičević, 2005). Glavni hrvatski dijalekt kojim će se baviti ovaj rad biti će kajkavština. Kajkavsko narječje karakteristično je narječje za sjevernu i sjeverozapadnu Hrvatsku. Germanizacija i germanizmi imali su veliku ulogu u kreiranju kajkavštine kakvu danas poznajemo. Kroz povijest Hrvatska je sklapala razne saveze i političke veze sa germanskim narodima te narodima koji aktivno koriste njemački jezik. Veza koju hrvatski jezik dijeli sa germanizmima potječe još sa početka Nove ere kada se desio prvi dodir Germana i Slavena (Horvat, 2016.) Politički savezi samo su ojačali utjecaje koje je njemački jezik ostavio na hrvatski jezik i njegova narječja. Velika prednost njemačkog jezika jest bila upravo ta što je poznavanje njemačkog jezika bilo potrebno za kulturni, socijalni i obrazovni napredak pojedinca u vrijeme Austro-Ugarske kada je glavni grad bio Beč te se gotovo cijeli život odvijao na njemačkom jeziku (Dragičević, 2005). Kada govorimo o germanizmima valja navesti kako postoji veliki broj definicija koje pokušavaju objasniti što to zapravo jest germanizam. Za potrebe ovog rada izdvojila sam nekoliko definicija koje pokušavaju definirati germanizme. Tako Bratoljub Klaić navodi da je germanizam „prepoznatljiva pojedinost iz njemačkog jezika u drugom jeziku“ (Klaić, 2008:248). Jure Šonjo navodi kako su germanizmi tuđice preuzete iz njemačkog jezika. Kod svih autora nalazimo slaganje u jednom, a to je da su germanizmi tuđice iz njemačkog jezika. Cilj ovog rada biti će dodatno razmatranje o germanizmima u kajkavštini.

2. Što je germanizam?

U nastavku su navedena objašnjenja pojma germanizam preuzeta iz različitih izvora kako bismo uočili različita tumačenja autora.

Bratoljub Klaić u *Rječniku stranih riječi* (2007: 248) objašnjava pojam germanizam na sljedeći način:

germanizam m [klas. evr.] (gen. jd germanizma, gen. mn germanizama) prepoznatljiva pojedinost iz njemačkog jezika usvojena u drugom jeziku

Jure Šonje kao glavni urednik u *Rječniku hrvatskoga jezika Leksikografskog zavoda Miroslava Krleže* (2000: 284) donosi sljedeće objašnjenje pojma:

germanizam m [G germanizma, mn germanizmi, G germanizama] tuđica uzeta iz njemačkoga jezika

Rikard Simeon u *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* (1969: 481) kaže sljedeće:

germanizam, -zma, 2. mn. germanizama – 1. način izražavanja u duhu njemačkog jezika; 2. tuđica uzeta iz nekog germanskog jezika

Vladimir Anić u *Rječniku hrvatskoga jezika* (1998: 248) opširnije od Bratoljuba Klaića objašnjava ovaj pojam.

germanizam m – 1. općenito nešto što je svojstveno Njemačkoj, a uvedeno je u drugih naroda ili u druge jezike (običaj, jezik itd.); 2. osobito pak znači riječ, izraz, konstrukciju svojstvenu njem. jeziku, uzetu samu po sebi ili unesenu u druge jezike spr, ili pak načinjenu prema njemačkom jeziku rč; takve su npr. tuđice iz nj. malati mj. slikati, pegla mj. glačalo; no neke su takve tuđice ušle i u knjiž. jezik drugih naroda, pa tako i u hs., npr. sablja < nj. Säbel, ceh < Zeche, vaga < Waage itd. Osobito se smatraju germanizmima izrazi i konstrukcije, koje su tuđe duhu jezika, a nastale su doslovnim prevođenjem s njemačkoga, kao što su to npr. sjesti se: nj. sich setzen, mj. pravilnoga: sjesti jć, a također i ružne kovanice, protivne duhu čistoga nar. jezika, kao što su npr. domoći se: nj. sich bemächtigen mj. dostati se, dokopati se; dorastao: npr.

nijesi ti dorastao tome poslu: nj. gewachsen mj. nijesi ti podoban za taj posao; izdašan: nj. ausgiebig mj. obilan i sl. Germanizam je i kraćenje složenica, gdje su po dvije jedna po druge, tako da se uzme samo prvi dio npr. gorno- i donjogradske škole, usp. Ober- und Unterstadtschulen M; 3. u širem smislu – riječ, izraz ili konstrukcija preuzeta iz bilo kojega germanskog jezika ili načinjena prema njemu, koja nije u skladu s jezikom u koji je ušla sis.

3. Germanizmi u hrvatskom jeziku

3.1. Pravi i nepravi germanizmi

Razlikujemo prave i neprave germanizme.

Babić (1990: 217) *pravim germanizmom* smatra samo njemačku riječ preuzetu u hrvatski iz njemačkog jezika, npr. bunt, ceh, cilj, kralj, puška... .

„Pravi su germanizmi posuđenice iz austrijskih i južnonjemačkih dijalekata, dok nepravi mogu biti pagermanizmi i polugermanizmi (Turk, 2005: 5)“.

Polugermanizme (njemačke riječi koje nisu došle neposredno iz njemačkoga jezika) i *pagermanizme* (nenjemačke riječi koje su došle preko njemačkoga) mogli bismo nazvati *nepravim germanizmima*.

Turk (2005: 5) za *polugermanizme* kaže da su leksemi njemačkog podrijetla, u hrvatski jezik prihvaćeni posredništvom nekog drugog jezika, najčešće mađarskoga: stvnjem. hahaere > mađ. hoher > hrv. hahar.

„U *pagermanizme* ubrajaju se leksemi u čijem je transferu njemački jezik posredovao između jezika davaoca i jezika primaoca: lat. cichorium > njem. Zichorie > hrv. cikorija“ (Turk, 2005: 5)

3.2. Povijesni kontekst

Uzevši u obzir izloženost Hrvatske stranim utjecajima tijekom stoljeća nije čudno što hrvatski jezik sadrži brojne posuđenice, odnosno tragove tih jezika. Ovisi u kojem se dijelu Hrvatske nalazili, govorimo o mnoštvu posuđenica iz njemačkog, mađarskog, talijanskog jezika. „Tako se u gradskim sredinama duž jadranske obale susrećemo s talijanizmima, dok se u kolokvijalnom govoru na čitavom području današnje Hrvatske,

a osobito u njenom kontinentalnom dijelu, koristi veliki broj germanizama“. (Dragičević, 2005: 85)

Kako bismo objasnili tragove stranih jezika, posebice njemačkog, trebamo krenuti ispočetka. „Poznato je da do dodira Germana i Slavena dolazi već u prvim stoljećima nove ere o čemu svjedoče tzv. sveslavenski germanizmi, odnosno posuđenice iz pragermanskog i gotskog jezika te zapadnogermanskih dijalekata zajedničke svim slavenskim jezicima“. (Štebih-Golub, 2010: 35) Dragičević (2005: 85) ističe kako su „dodiri između tih dvaju jezika započeli u ranom srednjem vijeku, u doba franačkih osvajačkih pohoda u VIII. i IX. stoljeću te trajali različitim intenzitetom do početka XX. stoljeća“.

„Tijekom 13. stoljeća sjeverozapadna područja Hrvatske koloniziraju doseljenici s njemačkoga govornog područja koji imaju status kraljevih gostiju, tzv. hospites. (...) Bela IV. nakon što su Tatari 1242. godine razorili Zagreb poziva obrtnike s njemačkoga govornog područja da pomognu pri ponovnoj izgradnji grada“. (Štebih-Golub, 2010: 35)

Štebih-Golub (2010: 35) nadodaje da „do prvih značajnijih njemačkih utjecaja dolazi za reformacije i protureformacije“.

U 16. stoljeću Ferdinand I. izabran je za hrvatskoga kralja koji Vojnu krajinu pretvara u stalnu vojnu instituciju, a koja je prema riječima Štebih-Golub (2010: 36) osnovana radi obrane od Turaka. „Dodjeljivanjem posjeda njemačkom i austrijskom plemstvu – poznatom kao „kraljevska darovanja s naslova prava oružja“ i drugim naseljeničkim valom s njemačkoga govornog područja još se više pojačavaju izravni dodiri domaćeg stanovništva s doseljenicima“. (Dragičević, 2005: 85-86)

Marija Terezija i Josip II. vladali su krajem 18. stoljeća, u čije vrijeme prema Štebih-Golub (2010: 36) „u životu gradova i bogatijega plemstva njemački igra sve veću ulogu“. Umjesto latinskog kao službenog jezika vojske, sudstva i školstva uvodi se njemački jezik.

Njemačkim jezikom koriste se i u kazališnim predstavama koje su se izvodile u Zagrebu u razdoblju od 1749. do 1860. godine. „Njemački se uvodi već u nastavu pučkih škola kako bi se omogućilo daljnje obrazovanje i društveno napredovanje.

Udžbenici njemačkog jezika bili su dvojezični ili pisani samo njemačkim jezikom“. (Dragičević, 2005: 87)

Dragičević (2005: 88) zaključuje da „poznavanje njemačkog jezika omogućava daljnje obrazovanje, kulturne i znanstvene kontakte, kao i napredovanje u društvu općenito“.

Budući da je njemački jezik bio jezik obrazovanih ljudi, prve su zagrebačke novine (1879) naziva *Der Kroatische Korrespondent* bile upravo na njemačkom jeziku. „U razdoblju hrvatskoga narodnog preporoda u Zagrebu izlaze čak tri lista na njemačkom jeziku: *Agramer politische Zeitung* (1830. – 1858.), popularna „*Agramerica*“, zabavni prilog tih novina *Luna i Croatia* (1839. – 1842.) uz koju od 1840. izlazi i poseban prilog *Der Courier für Damen*, prvi hrvatski ženski časopis“. (Štebih-Golub, 2010: 36-37)

Dragičević (2005: 88) ipak kaže da književnici tog doba nisu stvorili vrijednu literaturu na njemačkom jeziku, već da se on pojavljuje u njihovim djelima tek kao karakterizacija nekog lika, tj. kao signal njegova podrijetla ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini. „Jednako tako njemački nije postao nikada jezik crkve, nego se u toj domeni koriste hrvatski i latinski jezik“. (Dragičević, 2005: 88)

Njemački jezik u Hrvatskoj gubi na važnosti raspadom Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine. Nakon nekog vremena iza II. svjetskog rata ponovno se uspostavljaju izravni dodiri s njemačkim jezikom. To je izazvano odlaskom Hrvata na rad u Njemačku. „No, vokabular koji donose sa sobom u najvećem broju slučajeva ostaje na razini tzv. *GastarbeiterDeutsch*. Preostali su se potomci njemačkih doseljenika tijekom vremena stopili s hrvatskim stanovništvom, tako da danas mnogi nisu svjesni ni podrijetla svojih u većoj ili manjoj mjeri adaptiranih prezimena“. (Dragičević, 2005: 88)

3.3. Jezični dodiri

„Uslijed kulturne, povijesne, gospodarske i znanstvene interakcije između nacionalnih ili jezičnih skupina dolazi do jezičnih dodira“. (Štebih-Golub, 2010: 7)

Jezici prema Filipoviću (1986: 17) dolaze u kontakt: a) kad se neka riječ ili fraza jezika *davaoca* preuzima u sustav jezika *primaoca*, tj. u procesu jezičnog posuđivanja; b) kad govornik jezika X, materinski jezik, odluči naučiti jezik Y, strani jezik tj. u procesu

usvajanja stranog jezika. U oba se slučaja javlja lingvistička interferencija, odstupanje od norme. U prvom slučaju to je odstupanje od norme jezika primaoca, a u drugom se javlja odstupanje od norme stranog jezika.

Jezični dodir prema prijevodu Štebih-Golub (2010: 7) kontakt je dvaju ili više jezika, najčešće uslijed geografske blizine govornika. Preduvjet je uspostava komunikacije preko granica pojedinih jezičnih područja, a prema definiciji U. Weinreicha do jezičnog dodira dvaju ili više jezika dolazi kada ih naizmjenice upotrebljava isti pojedinac.

Štebih-Golub (2010: 11) zaključuje kako je jezični dodir govorna komunikacija između dviju jezičnih zajednica uvjetovana geografskim, povijesnim, socijalno-političkim, kulturnim, psihološkim čimbenicima. Posljedica jezičnog dodira jezični je utjecaj koji se očituje kao niz fenomena, od leksičkog posuđivanja, dvojezičnosti do zamjene ili smrti jezika.

Uz pojam jezičnog dodira vežemo i pojam dvojezičnosti, odnosno govornika koji se prema Štebih-Golub (2010: 11) smatra dvojezičnim čim je u stanju razumjeti iskaze na stranom jeziku, koji mora proizvoditi smislene i gramatičke iskaze na stranom jeziku odnosno onaj od kojega se zahtjeva da jednako savršeno vlada obama jezicima.

Leksikografi 18. stoljeća susreli su se s problemom posuđenica (loanwords) skupljajući rječničku građu, a posebno proučavajući strano podrijetlo riječi. „Prema H. Paulu rezultati jezičnog dodira jesu jezično miješanje (Sprachmischung) i miješani jezici (Mischsprache)“. (Štebih-Golub, 2010: 15)

3.4. Jezično posuđivanje

„Proces jezičnog posuđivanja počinje transferom modela iz jezika davaoca u jezik primalac. (...) Kad se adaptacija modela dovrši i on se potpuno integrira u sustav jezika primaoca, uzima oblik koji zovemo replika“. (Filipović, 1986: 68)

Filipović (1986: 50-51) razlikuje posredno i neposredno posuđivanje. Posredno se posuđivanje prema njemu osniva na posredniku preko kojega jezik

davatelj dolazi u dodir s jezikom primateljem. Taj posrednik može biti neki jezik, ali češće su to masovni mediji (pisana riječ/novine, tjednici/ i govorena riječ/radio, televizija/) koji su mnogi efikasniji posrednici od jednog jezika. A neposredno se posuđivanje vrši bez posrednika, direktnim kontaktom govornika jezika davatelja s govornicima jezika primaoca. Taj se jezični kontakt javlja i realizira u bilingvnom govorniku bez obzira na stupanj njegova vladanja jednim i drugim jezikom, tj. jezikom davateljem i jezikom primateljem.

„Sve što u hrvatskom jeziku potječe neposredno ili posredno iz njemačkoga jezika možemo smatrati germanizmom, ali je očito da svi tako određeni germanizmi nisu istovrsni (Babić, 1990: 217)“.

Puškar (2010: 132) piše kako je početkom 20. stoljeća smanjen intenzitet jezičnog posuđivanja te danas postoji jako malo njemačkih posuđenica u hrvatskome standardnom fondu. Taj je proces počeo već u 18. stoljeću, kada umjesto posrednog i neposrednog posuđivanja dolazi do kalkiranja, odnosno stvaranja prevedenica (npr. izlet > njem. Ausflug).

4. Fonološka i morfološka prilagodba germanizma u kajkavskom narječju

4.1. Fonološka prilagodba germanizama u kajkavskome narječju

Jedan jezik ima jedan fonološki sustav, dok više jezika sadrže više fonoloških sustava. „Hrvatski i njemački jezik kao predstavnici različitih jezičnih skupina bilježe u svojim fonološkim sustavima mnoge različitosti vidljive već u inventaru fonema koje su posljedica različitih mjesta i načina njihove tvorbe. No, oni istovremeno pokazuju i ne mali broj podudarnosti“. (Dragičević, 2005: 90)

Kod vokala njemački glasovi „ä“, „ë“ i „ü“ odgovaraju hrvatskom kajkavskom glasu „e“ (npr. *knedlin* od *Knödel*). Alofoni njemačkoga vokala „ü“ u kajkavskom se ostvaruju pomoću glasa „i“ (npr. *curik* od *zurück*). Vokal „a“ zamjenjuje se glasom „o“ (npr. *kroma* od *Kram*). Glasu „r“ odgovara kajkavski nastavak „er“ (npr. *borer* od *Bohrer*). Za njemački vokalski glas „l“ u međimurskoj kajkavskoj varijanti najčešće se javlja „ln“ (*penzlin* od *Pinzel*), a za vokalsko „n“ javlja se ili opet „ln“ ili pak „en“ (npr. *kraglin* od *Kragl*). Kod diftonga postoje sljedeće situacije: njemački „ai“ postaje u kajkavskom „a+j“ (*ajngemahtes* od *Eingemachtes*, *fajn* od *fein*) ili „o+j“ (*glojzati* od *Gleis*, *lojtra* od *Leiter*). Kod diftonga „au“ u međimurskom kajkavskom imamo „ao“ (npr. *braon* od *braun*) itd.

4.2. Morfološka prilagodba posuđenica

Morfološka prilagodba, kao i fonološka, važna je za razumijevanje posuđenica iz stranog jezika. Polazimo od tvrdnje „E. Haugena (1956: 57) da jezici koji imaju paralelne strukture nemaju teškoća s integriranjem posuđenog materijala: imenice se prihvaćaju kao imenice i dobivaju fleksije i sintaktički položaj imenice, pridjevi se preuzimaju kao pridjevi itd.“.

„Oba jezika spadaju u sklonidbene jezike u kojima glavne vrste riječi predstavljaju imenice, glagoli i pridjevi čiji se deklinirani odnosno konjugirani oblici tvore dodavanjem odgovarajućih nastavaka osnovi (Dragičević, 2005: 102)“ te dodaje još i ovo: „Osobitost deklinacije u njemačkom jeziku ogleda se u tome što promjeni oblika podliježu članovi (određeni i neodređeni), dok sama imenica u jednini ostaje nepromijenjena (osim genitiva muškog i srednjeg roda), a u množini, uz promjenu osnove kod nekih razreda imenica, dobiva jedan od pet postojećih nastavaka (Dragičević, 2005: 103)“.

5. Germanizmi u Međimurskim kajkavskim govorima

Strane riječi prodiru u leksički sustav nekog jezika kada postoji potreba za popunjavanjem semantičkih praznina, a te potrebe nastaju zbog novih gospodarskih i kulturoloških razloga u nekom povijesnom trenutku. No danas najveći dio germanizma ima sasvim zadovoljavajuće zamjene iz standardnog jezika i njihova je sudbina polako nestajanje. Kontekst njihove upotrebe se sve više sužuje. Vrlo brzo će nestati oni germanizmi koji imaju nultu semantičku ekstenziju tj. nepromjenjivo značenje njemačke riječi – modela, a označuju nešto što je prihvaćena riječ iz standarda ili označuju neki pojam koji nestaje iz suvremenog života. No, prihvaćanje riječi iz standarda ne mora značiti nestanak strane riječi. Strana se riječ može održati tako da zadrži za sebe barem dio semantičkog polja koje je prije imalo, tj. da suzi svoje značenje. (Riječ, časopis za fiziologiju, Blažeka 2001:7)

6. Riječnik germanizma u govoru Preloga

6.1. A-M

A

'ajnc b *jedan* (ein). To ti je 'ajns 'a. (To ti je savršeno.)

'anšpanik pril. s *jednom upregnutom kravom ili konjem*. (ein+ spannen).
Z'utra p'em v g'oje 'anšpanik.

apc'igati dvov. *ustezati od nečeg, oduzimati od nečega* (abziehen.) Z'el sam si z'ajma pak mi s'ai m'esec apc'iguju ud p'loče.

B

b'adekust'im m *kupaći kostim* (baden+ das Kostim). N'emrem se 'iti k'opat. N'emam b'adekust'ima.

bešt'ek m *pribor za jelo* (das Besteck). N'egda su s'i kup'uvali bešt'eka za žen'idbu.

birt'ija f *krčma* (pejor.) (das Wirthaus.) V birt'iji c'eli d'en sen'idu.

br'enza f *kočnica* (die Bremse). Br'enza mu se pukv'orila i zat'okel se je.

C

c'ajt m *vrijeme* (die Zeit). Duk bute m'eli c'ajta, d'ojdite!

cem'ent m *cement* (der/das Zement). N'e smeš šp'orati na cem'entu' ak 'očes ka ti h'iža b'o sig'urna.

c'ener m *desetka u kartanju* (der Zehner). Puk'ozal je št'iri c'enke i g'otuvu.

c'iferšlus m *patentni zatvarač* (ziehen + der Verschluss). Z'apri si c'iferšlusa!

c'igel m *cigla*. (der Zeigel). S c'igli su se zg'ođali.

c'oprati impf. *bacati uroke* (zaubern). N'ešči nas c'opra. St'olnu nam se n'ekaj deš'ovlje.

Č

čv'ič m *kiselo vino* (bav. zicken). K'aj čv'ič je 'ovu v'inu kis'elu.

D

dr'ot m *žica* (der Draht). 'Ograda je z dr'ota.

dr'ukati impf. *lagano udariti* (drucken). K'aj si me t'o dr'ukala duk smu se spum'inali s'osedum.

d'uplit adv. *dvostruko* (doppelt). V'e si naz'odnje d'uplit pl'atil.

duštuk'ovati impf. *prikrpavati, nadodati* (stücken). N'emreju se hl'ače p'unu p'ot duštuk'ovati.

E

'ekster pril. 1. *odvojeno* 2. *nešto povrh* (extra; das Ekstra). 1.'ekster su. (Žive odvojeno.) 2. 'ekster 'išče dub'iš 'ak d'obru napr'oviš.

'encati se impf. (ein). N'e da mi se 'encati. T'u m'oč p'unu zgub'iti.

F

faj pril. *dobro* (fein). F'aj si t'o napr'aj.

f'ajerc'ajk m *upaljač* (das Feuerzeug). S'am g'ospuda 'imaju f'ajer'ajke. Sir'otinja si š'ibicami vuž'iže.

fal'iti impf. *nedostajati* (fehlen). Nj'im nav'ek fal'idu p'enezi.

f'orba m *boja* (die Farbe). S'am je m'enjala f'orbe duk ju č'ula ka nu m'orala t'uljku plat'iti.

felga f *naplatak na kotaču* (die Felge), G'umija ti je p'očila. K'aj ne v'idiš ka se na felgama p'eljač!

G

gal'ender m *naslon na balkonu ili stubištu* (das Geländer). Tr'ebalu bu puf'orbati gal'endera.

gem'išt m *napitak od pola vina i pola mineralne vode* (mischen). S'am
gem'ište tr'osj. v. g'em

gl'onc m *sjaj* (der Glanz). L'epuga gl'onca 'imaju n'ovi c'ipelji.

gr'aba f *jarak* (der Graben). 'Ak mi se 'išče j'anput pukv'ori, v p'rvu gr'abu
ga h'itim.

gr'unt m *posjed* (der Grunt). Nj'im je s'e na gr'untu g'rdu.

H

h'acati impf. *raspirivati vatru* (hitzen). F'ejt h'acam pak je s'am z'ima.

h'ekljati impf. *kačkati, kukičiti* (häkeln). J'o sam n'egda c'elu z'imu zn'ola
h'ekljati.

h'ecati impf. *zavađati nekoga* (hetzen). N'ej ga h'ecati. On m'ora šk'olu
završ'iti.

h'erc m *srce* (das Herz). Zgr'aju me za h'erc; P'rvu s h'ercima 'idi v'un.

H'iža f *kuća* (das Haus). N+egda su s'i h'ižu pum'ogalj d'elati.

I

'ibrižen *suvišan* (übrig). 'Imam n'ekaj 'ibrižnih pen'as pak si 'idemu n'ekaj
sp'iti.

J

j'unfer m 1. *nevin muškarac* 2. *gol dobiven kroz noge* (die Jungfer). 1. 'On
ti je j'oš v pedes'eti j'unfer. 2. K'akvuga je j'unfera d'obil! V'aljda ga v'eč
n'adu d'eli na g'ol.

jes'enec m *vrsta jakog octa* (der Essig). Z jes'enca se m'ore dub'iti d'uplit
'octa.

K

k'ajla f *klin* (der Keil). Drv'ena k'ajla se fl'etnu st'rga.

k'iflin m *vrsta peciva, roščić* (der Kipfel). K'upi si k'iflina duk bu 'odmur.

kl'ofrati impf. *brljbljati* (klaffen). K'aj kl'ofraš st'olnu!

kl'encerica f *djevojčica koja je u svadbenoj povorci išla za mladenkom* (die
Kranzfeäuelein). Kl'encerice su m'ele l'epe v'enčeke.

kn'ap adv. *tijesan, uzak* (knapp). T'e kap'ut ti je pr'eveč kn'ap. Kn'ap smu
s pen'ezj.

L

l'ajbek m 1. *prsluk* 2. *naivan čovjek* (blago) (das Leibchen) 1. Zam'astil
sam si l'ajbeka. 2. T'i l'ajbek j'aden!

l'ampa f usta (pogrdno) (die Lampe). 'On ti je j'oku l'ampasti.

l'etva f uska dugačka daska (die Latte). St'ēju l'etvi bum n'ekvuga s'anduka napr'aj.

l'ojtra f ljestve (die Leiter). Ne v'upa ud p'rvuga kruz'olca na l'ojtri. (Nespretna je)

LJ

lj'uft m zrak (die Luft). 'Idi m'alu na lj'uft. N'ej b'iti s'amu n'utri.

lj'uftnu adv. prohladno (luften). Tu je n'ekak lj'uftnu.

lj'uknja f rupa (die Lucke). Črez lj'uknju sam gl'edala ka me n'adu v'idili.

lj'unjek m vrsta zasuna (aus. nhd.dial. der Lunn) Pur'ini lj'unjka v j'os ka n'a kut'oč opal d'olj.

M

m'aher m stručnjak za nešto (der Macher.) 'on ti je pr'ovi m'aher za pug'ođati rezult'ote.

m'olar m soboslikar (der Maler). B'om plat'ila m'olaru ka pum'ola h'izu.

m'eter m metar (der i das Meter). Dv'o m'etre d'rf sam k'upil.

m'ort m mort (der Mortel). V'es sam ud m'orta.

m'ošt m mlado vino (der Most). K'ak ste se m'ogli ud m'ošta nap'iti?

6.2. N-Ž

N

nadušt'ukati pf. nadodati;povećati dužinu ili trajanje nečega (stückeln).M'oram vu fušu d'elati ka si m'alu nadušt'ukam pl'oču.

nah'acati pf. raspalit vatru (hitzen). D'obru nah'acaj ka n'a z'ima.

nap'ocati impf. obaviti tretiranje rasolom (beizen) M'esu se nap'oca š č'ešnekum i sulj'om.

nar'ibati pf. Usitniti trenicom (reiben). Nar'ibaj j'abuke za g'ibanicu.

našp'orati pf. uštedjeti (sparen). Našp'oral si je p'unu pen'es, 'ali ih n'a v gr'op n'esel.

O

'ober prij. Preko (ober). 'Ober mi je v'eč t'oga s'ega.(Dosta mi je već svega!)

'oberl'iht m pomični gornji dio prozora (Die Oberlicht). 'Opei bl'oka na 'oberl'iht.

'ofer m poteškoća (der Opfer). Buš 'išče m'el ofre ž n'im.

P

p'af adj. Indekl. Izenađen, zapanjen (baff). 'Ostal je p'af duk je t'o č'ul.

p'ak pap'er m papir za pakiranje (der Pack + das Papier). N'egda smu b'iležnice i kn'ige za šk'olu z p'ak pap'erum zam'otali.

p'enzlin m veći soboslikarski kist (der Pinsel). P'enzlin je p'očel l'ičiti. Ubr'eži ga.

per'ec m slano pecivo u obliku osmice (der Brezel). Nav'ek sam si pr'edi šk'ole k'upil dv'o per'ece

p'ik m u frazama m'eti na p'iku, z'eti na p'ik (der Pick). Z'eli su ga na p'ik.(Okomili su se na njega)

pl'eh m lim (das Blech). Na l'esi se v'idiju l'ukne. Pl'eh je sp'rhel.

R

r'on gla f posuda za kuhanje (das Reindel). V dv'ema r'on glama sam k'uhala j'uhu.

r'ošpa f turpija s krupnim zupcima (die Raspel). T'o ti je r'ošpa t'opa.

recip'is m recept (das Rezept). D'oktur mi me recip'isa nap'isal.

r'ičet m jelo od ječmene prekupe i graha. (der Ritschert). J'eli bumo r'ičeta gr'aha.

r'ikverc adv. unazad,natraške. (rückwärts). D'ej m'alu v r'ikverc g'eni!

r'ingišp'il m vrtuljak (das Ringelspiel). D'ošel je i v'eliki i m'ali r'ingišpil.

r'uksak m naprtnjača (der Rucksack). M'ama mu je sl'ožila p'unuga r'uksaka za j'est.

S

s'ajla f (der Seil.) čelično uže. Zm'otani je k'aj s'ajla.

s'ola f dvorana (der Saal). Bu t'o s'ola d'osta v'elika za sv'ate?

s'ic m sjedalo (der Sitz). S'ic je pr'evenč t'rdi.

str'efiti (se) pf. Pogoditi,zadesiti (treffen). K'ap ga je str'efila.

Š

š'onec m kanal (die Schanze) Napr'ajli smu š'onca ka n'a v'oda pred'rla.

š'efla f grabilica. (der Schöpflöffel). S'am j'anu š'eflu j'uhe sam p'ojel.

š'enfati impf. hrditi nekoga (schimpfen). Z'akaj te m'ama č'era t'ak š'enfala?

š'enkati impf. dati besplatno (schenken). J'o mu š'enkam t'e p'eneze 'ak me pust'i na m'iru.

š'ikati impf. gurati (schicken). N'ej drupt'ine š'ikati d'oli!

š'ilt m obod šešira (das Schild). D'enes k'ape 'imaju v'elke š'ilte.

T

t'ancar m plesač (der Tänzer). G'ostima na ves'ele, t'ancarum na zdr'ovje!

t'išlar m stolar (die Tischler). Pr t'išlaru si b'om st'ola d'ol napr'ajti.

tr'ačati impf. pgovarati (tratschen). T'e ž'ene s'am tr'ačaju.

tr'ef m (der Treffer). Slučajnost. T'o je b'il v'eliki tr'ef ka ste n'e d'eli p'eneze vb'anku š't'era je prup'ola.

t'tulek m budala, glupan (der Tottl). 'On ti je t'tulek. N'ikaj n'a v'upal n'oj r'eči.

U

ubnur'eti pf. Poludjeti (der Narr). S'o bum ubnur'ela ž n'im!

udšt'ekati pf. Izvaditi iz utičnice (stecken). Duk grm'i tr'eba udšt'ekati telev'izura.

uv'pštr'igati pf. Ošišati (strigeln). K'aj si se d'ol t'ak upštr'igati!

'urlaub m dopust (der Urlaub). 'Urlaba bum skur'istil ka si n'apulu s'e napr'ovim.

V

v'eš m rublje (die Wäche)

vešer'aj m praonica rublja (die Wäscherei). Duk je d'elal v Z'ogrebu, n'osil je v'eša vu vešer'aj.

v'ikler m naprava od lima ili plastike i gume za pravljenje kovrča (der Wickler).

v'inklin m pravi kut (der Winkel). P'azi ka bu s'e v'inklin!

v'ura f sat (die Uhre). Ka ub v'uri d'ojdeš d'imu.

Z

zabez'ecati pf. Rezervirati (besetzen). M'oraš si zabez'ecati m'estu na z'obavi.

zah'acati pf. Raspiriti vatru (hitzen). F'ejst zah'acaj ka n'a z'ima.

zah'oltati pf. Zaustaviti nekoga na ulici kako bi ga se nešto pitalo. (halten). Zah'oltala sam ga ak mi je r'ekel z'akaj je mil'icija b'ila.

zašt'emati impf. dupsti dlijetom, obijati zig (stemmen). S'omi si p'rvu zašt'emajte. 'Unda vam c'evi za str'uju pust'ovim.

ziher'oš m osoba koja ne želi ništa riskirati (sicher). 'On ti je ziher'oš. N'ikaj ti na resk'eral!

z'ihérica f igla posebna oblika za zapinjanje (sicher). G'omp mi se frt'gel pak sam si z'ihericum zak'apčil sk'up.

Ž

ž'aga f pila (die Säge). Z'emi ž'agu ka nap'ilimu d'rva.

ž'emla f vrsta peciva (die Semmel). S'aku j'utru sam ze z'adruga dun'esla fr'iške ž'emle.

žm'ah m okus (das Geschmack). D'obruga žm'aha 'ima 'ovu v'inu.

žn'erati impf. vezati cipele (schnüren). Si zn'oš žn'erati c'ipele?

žn'ora f tanji konopac (die Schnur). S'e 'ide k'ak pu žn'ori.

7. Semantička adaptacija germanizma u donjomedimurskim govorima

7.1. Tipovi suvremene semantičke adaptacije

Analizom je utvrđeno osam kategorija suvremene semantičke adaptacije:

- a.) Derogacija sa suženjem značenja
- b.) Derogacija s proširenjem značenja
- c.) Derogacija bez suženja i proširenja značenja
- d.) Amelioracija sa suženjem značenja
- e.) Amelioracija s proširenjem značenja
- f.) Amelioracija bez suženja i proširenja značenja
- g.) Suženje značenja bez derogacije ili amelioracije
- h.) Proširenje značenja bez derogacije ili amelioracije

7.2. Derogacija sa suženjem značenja

B'ojta, b'ojtica (Gebäude)

Prije je ta imenica značila bilo koju građevinu. U ispitanim govorima ta je imenica derogacijom dobila značenje krajnje neugledne kućice u kojoj živi netko tko je jako siromašan: *S'om ž'ivi v nekvi b'ojti*. Dodatna pejorizacija postiže se deminutivizacijom.

K'oxlica (Kachel)

Izvorno značenje „glinena posuda“ suzilo se na značenje „noćna posuda“. Daljnji pravac derogacije te imenice vidimo u frazemu *b'iti uš'išan na k'oxlicu*, tj. gotovo do kože.

F'iclek, f'iclin (Fitzel)

Prije je u međimurskim govorima taj leksem značio „komadić bilo čega“. Danas se to značenje suzilo na „nešto loše, nerazvijeno- ali samo o voću i povrću“: *S'ami f'icleki su zr'osli*. (o kupusu, kukuruzu, jabukama...)

7.3. Derogacija bez suženja i proširenja značenja

'ancuk (Anzug)

Spram riječi *ud'elu* i *'opravagermanizam* *'ancuk* ima blago pejorativno značenje i to vjerojatno nije nova derogacija jer je nekada u južnonjemačkom prostoru ta riječ imala značenje „ženska odjeća“. Kako se odijelo nosilo samo u izuzetno rijetkim prilikama, sami muškarci su se u tome neugodno osjećali, previše kičeno i zbog toga se danas značenje toga leksema derogiralo.

B'uksa „novčanik“ (*Büchse*)

Od modela *Büchse* u donjomeđimurskim govorima i većini kajkavskih govora postoji leksem *p'iksa* „kutija okrugla oblika“. U donjomeđimurskim govorima od tog modela postoji i imenica „buksa“ u značenju novčanik. Tu je prisutna derogacija jer se taj leksem koristi samo u iskazima zavidnosti prema bogatašima: *P'unu b'uksu penes je zv'adil*. U neutralnim iskazima koristit će se *kebel'gr* ili *nufčanik*.

Škr'gjbati, naškr'gjbati (*schreiben*)

Ti se glagoli koriste samo u pejorativnom smislu: „ružno pisati“ ili „besmisleno pisati“.

Španc'erati se, preššpanc'erati se, našpanc'erati se, španc'er (*spazieren*)

Svi ti germanizmi imaju blago pejorativno značenje spram hrvatskih leksema vezanih uz glagol *šetati se*. Značenja germanizama naginju

besposlenosti: *C'eli d'en se španc'eral*. Za posjete liječniku nećemo reći *Španc'eram se k'oli d'okturi*; već *Š'ečem se k'oli d'okturi*.

C'okel (Sockel)

Za *c'okle* Schneweiss navodi značenje „niske lagane cipele koje se ne trebaju vezati“. Danas se ta riječ koristi samo u pejorativnom kontekstu: a.) kad se netko naljuti na nekoga što je neuredno bacio cipele *D'ej si "puspr'aj t'e c'okle*, ili ako je riječ o starim neuglednim cipelama koje nisu za svečane prilike: *St'gre si c'okle b'uj duk p'eš sn'ožit št'alu*.

Šp'igel/ šp'iglin (Spiegel)

Riječ *zrc'alu* koristiti će se u neutralnim iskazima, a *šp'igel* samo u pejorativnim iskazima gdje se kritizira nečija spremnosti na gubljenje vremena za uređivanje; *C'eli d'en pred šp'iglum stuj'i*. Frazem *Pugl'edni se v šp'igel* upotrebljavajmo kada želimo nekomu reći da se u svađi izobličio od bijesa. Postoji i frazem *R'oven k'aj šp'igel*.

7.4. Amelioracija sa suženjem značenja

Ber'ajt (bereit)

Indeklinabilni pridjev *ber'ajt* od njemačkog „bereit“ sa značenjem „spreman“, u donjomeđimurskim se govorima koristi samo u kontekstu spremnosti za kretanje, i to u komunikacijski prisnijim situacijama: *Ste ber'ajt ka kr'enemu?* U drugim kontekstima koristiti će se druge konstrukcije: *Ste sp'remni?*; *Ste g'otuvi?* *Ste pripr'gvleni?*

C'ofult (sofort)

Zapovjedni uzvik *c'ofolt* od *sofort* u međimurskim se govorima koristi za blago tjeranje ili požurivanje djece, što se zapravo približava tepanju: *C'ofult d'imu! D'osta ste se igr'ali*.

Štrapac'erati, duštrapac'erati (strapazieren)

Klaić navodi samo *štrapac'erati* u značenju „izmoriti, izmučiti radom“. U međimurskim govorima taj je glagol suzio značenje samo prema

„mukotrpnm pješačenju“ i nema potvrda vezane uz značenje napornog posla; Z'utra bumu štrapac'erali v g'oje pu t'akvi vruč'ini. K'omaj sam duštrapac'eral d'imu.

Ovdje treba napomenuti da sufiks –lin, inače vrlo važan u morfološkoj adaptaciji germanizama, često doprinosi pejorizaciji mnogih imenica, npr. *Pegl'ajzlin* „pegla“, *tr'otlin* „trom čovjek“, *f'iclin* „nešto nerazvijeno – o voću ili povrću“, *reš'olin* „električno kuhalo“ (*T'e st'ori reš'olin ti b'o požara napr'aj.*) *putrt'oglin* „neka raspadajuća naprava“ (*Št'o bi mi fkr'al toga st'oruga putrt'glina?* – o starom biciklu). Neutralniji oblici su bez toga sufiksa: *p'egla*, *tr'otl*, *f'iclek*, *reš'o*, *putrt'alu*.

7.5. Amelioracija s proširenjem značenja

P'ankret (Bankert)

Nekada je ta riječ značila „izvanbračno dijete“: od *bankart*. U ispitanim je govorima značenje te riječi ameliorirano jer njena upotreba znači vrlo blag prijekor ili čak tepanje bilo kojem djetetu, a ne samo izvanbranom: *P'ankret j'aden!*

Fr'ent, *fr'entati*, *fr'entar*, *fr'entarica* od (Fremde)

Danas su ti germanizmi vezani uz neopravdano izostajanje s nastave. *Fr'entali smu s št'rtuga s'ata*. Postoji i blago pejorativni frazem *'Iti vu fr'ent* što ne znači lutanje po udaljenim prostorima, već eventualno odlazak susjedi na kavu.

C'ota (Zote)

U njemačkom jeziku ta riječ znači „besramna šala, bestidna riječ, nepristojna pripovijest“. U donjomeđimurskim se govorima ona usključivo koristi za tepanje ženskom djetetu ili sasvim blagi prijekor: *T'i c'ota j'ana!*

7.6. Proširenje značenja bez derogacija ili amelioracije

Fr'ajski (frei)

Uz indeklinabilan pridjev *fr'aj* postoji i deklinabilan pridjev *fr'ajski* gdje se sufiksom –ski suzilo značenje tog pridjeva samo na „neoženjen; slobodan

što se tiče braka“: *St'ovila je d'ete rud'iteljima pak je v'e p'ok fr'ajska*. „Ostavila je dijete rofiteljima, pa je sada slobodna.“ Pridjevom –ski poboljšala se i mofološka adaptacija jer se sada taj pridjev može i deklinirati.

Št'ixati, št'oxati (stechen)

Od modela *stechen* poznat je glagol *št'ixati* što znači „kopati zemlju zašiljenom loptom“. No, u donjomeđimurskim govorima promjenom *e* u *o* nastaje glagol *št'oxati* koji ima posebno značenje, a to je „duguljastim predmetom pokušavati izgurati nešto što se nalazi u nedostupnom prostoru.“ : *Pušt'oxaj s m'etlum p'eneza k'aj je 'opal pud p'ostelu*.

Zan'itati (nieten)

Tu je od temeljnog značenja „učvrstiti nešto zakivanjem“ taj glagol proširio značenje u „prevariti“ : *J'esu ga zan'itali!*

Žv'ercati (Schwarze)

Od modela *schwarze* u većini kajkavski govora potvrđene su replike u svezi sa „crnilom“: uprljati nečin crnim, obično ugljenom, strojnim uljem; zatim krijumčarenje i sl. No u donjomeđimurskim govorima to je značenje otišlo u smislu zvuka vode u obući kad ona promoči: *S'e mi c'ipeli žv'ercaju k'ak d'ešč 'ide*.

R'ajčuga (Reitschule)

Nekada su govornici ispitanih govora *r'ajčugum* nazivali vježbanje jahanja u autougarskoj vojsci. Danas taj leksem znači „vika, galama ili metež koji potječu od velikog broja djece koja se igraju vani“: *K'akvu su r'ajčugu zd'igli t'o d'eca!*

P'untati, sp'untati (se) (Bund)

U istraženim govorima značenje tih glagola znatno je promijenjeno u odnosu na značenja potvrđena u literaturu koja upućuju na bunjene ili spremnost na bunu. Ovdje to znači „navesti nekoga da odustane“ : *Št'o vas je sp'untal ka ste n'e d'ošli? D'ečku se sp'untal*. (Odustao je od ženidbe.) Zanimljiv je i frazem *Vr'eme se p'unta*. „Vrijeme se kviri.“

8. Potvrda germanizama u rječnicima

U svrhu potvrda germanizama u rječnicima korišteni su *Rječnik stranih riječi* Bratoljuba Klaića, *Rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića i *Rječnik hrvatskoga jezika*, gl. urednika Jure Šonje.

Klaićev rječnik sadrži natuknicu za ukupno njih 227 (otprilike 76 %), Šonjin rječnik broji njih 121 (otprilike 41 %), a Anićev sadrži najmanje potvrda germanizama iz Balada, samo 116 (otprilike 39 %).

9. Germanizmi u govoru djece rane dobi

Prvi jezik djeca usvajaju spontano sa svrhom ostvarivanja komunikacije te socijalizacije u okruženju i široj zajednici. (Pavličević-Franić, 2005) Prvi jezik, materinski jezik dijete usvaja u obitelji, on najčešće jest, ali ne mora biti i okolinski, zavičajni govor. Okolinski će govor dijete usvojiti slijedeći govorne modele, i usvojiti će ga u svim njegovim sastavnicama. Dakle, ako su prisutni u govoru okoline, germanizmi će biti prisutni i u govoru djeteta.

Kod nekolicine informanata u provedenom istraživanju materinski je jezik istodobno i okolinski, kod većine se materinski i okolinski jezik razlikuju. Pojava germanizama u njihovom govoru nije ostvarena u polju vodoravne višejezičnosti (Jelaska 2003, Pavličević-Franić 2005) tj. u odnosu različitih stranih jezičnih sustava u kontaktu, u ovom slučaju njemačkoga i hrvatskoga (Filipović 1986.).

Germanizmi u hrvatskom jeziku plod su povijesnog odnosa vodoravne višejezičnosti, a germanizmi u govoru djece plod su usvajanja organskog idioma (materinskog jezika) što ga djeca usvajaju u zagrebačkom govornom prostoru ili su pojava u odnosu okomite višejezičnosti (Jelaska 2003), tj. u odnosu između različitih individualnih organskih idioma unutar sustava materinskog (hrvatskog) jezika (Pavličević-Franić 2000, 2005). Potonja je jezična situacija prisutna u onih govornika čiji su se roditelji doselili u Zagreb i njihov se govor još nije asimilirao s govorom okoline. Komunikacijska praksa u fazi ranog usvajanja hrvatskoga jezika pokazuje da se kod sve većeg broja djece materinski jezik razlikuje od okolinskog, a ulaskom u institucije (vrtiće i škole) stvara se međujezično polje (Pavličević-Franić 2006) preklapanja jezičnih elemenata iz individualnog jezičnog idioma naučena kod kuće,

okolinskog idioma i standardnoga hrvatskoga jezika. Kako u ranoj dobi razvoj komunikacijske kompetencije prethodi jezičnoj kompetenciji, jasno je da će djeca usvajati okolinski jezik sa svim njegovim sastavnicama pa tako i germanizmima. Izostanak germanizama u dječjem govoru ukazuje na promjene okolinskoga idioma, tj. na zastarijevanje jednog dijela jezičnoga korpusa, odnosno na prijelaz nekih leksema iz aktivnog leksika u pasivni.

10. Zaključak

Ovaj rad bavi se germanizmima o kajkavštini. Kroz ovaj rad shvatila sam povijesni utjecaj i diskurs koji su vladali tijekom 18. i 19. stoljeća zbog čega je najvećim dijelom došlo do pojave i širenja germanizama.

Politika kao takva jedan je od najvažnijih čimbenika koji utječu na stvaranje jezika. Isto tako jezik je potrebno sagledavati u kontekstu vremena u kojem su određeni dijelovi jezika nastali. Jezik kao takav neodvojiv je od vanjskih utjecaja kako čovjeka tako i situacija događaja.

Mnogo riječi preuzeto je iz germanskih jezika i dalje možemo vidjeti očitu modifikaciju riječi i to modifikaciju kako u fonološkom smislu tako i u grafolonskom sustavu. Riječi su preuzete ali njihovo pisanje prilagođeno je našem jeziku.

Fonološki sustavi hrvatskoga i njemačkoga jezika razlikuju se. Tome uvelike pridonosi prihvatanje fonoloških rješenja njemačkoga jezika koji su preuzimani tijekom dužeg razdoblja.

Ako u okruženju djeteta roditelji sustavno koriste germanizme ili se koriste narječjem koji obuhvaća germanizme onda će i dijete također koristiti germanizme.

Germanizmi su prisutni u govoru cijele Hrvatske, a najviše se koriste i spominju na području sjeverne i sjevernozapadne Hrvatske.

Literatura

1. Anić, Vladimir, 1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb.
2. Babić, Stjepan. 1990. *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, Zagreb.
3. Blažeka Đuro, Hranjec Stjepan, Turza- Bogdan Tamara. 2004. *Učitelj* (4.), Rječnik germanizama u govoru Preloga A-M, Znanstveno-nastavna biblioteka, godišnjak Visoke učiteljske škole u Čakovcu.
4. Blažeka Đuro, Hranjec Stjepan, Turza- Bogdan Tamara. 2005. *Učitelj* (5.), Rječnik germanizama u govoru Preloga N-Ž, Znanstveno-nastavna biblioteka, godišnjak Visoke učiteljske škole u Čakovcu.
5. Blažeka Đuro, 2005., *Semantička adaptacija germanizama u donjomeđimurskim govorima*, *Kaj*, Časopis za književnost, umjetnost i kulturu, broj 1-2, str. 82-90.
6. Dragičević, Dragica, *Hrvatski u dodiru s njemačkim jezikom*, u: Sočanac, Lelija (ur.), *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica*, Nakladni zavod Globus, Zagreb.
7. Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, Školska knjiga, Zagreb.
8. Frangeš, Ivo. 1987. *Povijest hrvatske književnosti*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb
9. Klaić, Bratoljub. 2007. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*, Školska knjiga, Zagreb.
10. Šonje, Jure i dr. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga, Zagreb.
11. Štebih-Golub, Barbara. 2010. *Germanizmi u kajkavskome književnom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
12. Turk, Marija. 2005. *Germanizmi u sjevernočakavskom arealu*, Fluminensia, 2, Rijeka.
13. Puškar, Krunoslav. 2010. *Tragom njemačko-mađarsko-hrvatskih jezičnih dodira: problematika jezika posrednika*, u: *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci*, god. XII, br. 1.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Poštovani,

ja, Sara Petir, potvrđujem i izjavljujem da sam samostalno izradila svoj završni rad pod naslovom: O germanizmima u kajkavštini, uz konzultacije sa izv. prof. dr. sc. Đurom Blažekom.
